

МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО, ХРАНИТЕ И ГОРИТЕ

СЕВЕРОИЗТОЧНО ДЪРЖАВНО ПРЕДПРИЯТИЕ

ТП „ДЪРЖАВНО ЛОВНО СТОПАНСТВО ПАЛАМАРА”

Адрес: с. Венец, ПК 9751, ул. "Кирил и Методий" №17, тел. 05343/2049, email: dls.palamara@dpshtumen.bg; ddspalamara@abv.bg

А Н А Л И З

на

потенциалните възможности за добив на недървесни горски продукти на територията на ТП ДЛС „Паламара“ през 2020г.

1. Потенциални възможности

Общата площ на ТП ДЛС „Паламара“ е 26522,6 ха, от които залесена горска площ 25207,2 ха; незалесена дървопроизводителна площ 276,6 ха; недървопроизводителна площ 1038,8 ха. Общата площ на държавните горски територии е 24891,7 ха, от които дървопроизводителни са 23867,9 ха.

Най-разпространените лечебни растения в ТП ДЛС „Паламара“ се явяват основните дървесни видове, като цер, келяв габър, благуна, акация, сребролистна липа, мъждрян и др. Церът и благуна се срещат повсеместно в Долния равнинно - хълмист и хълмисто - предпланински пояс на дъбовите гори (0-600 м н.в). Церът, който е и най – разпространения дървесен вид от дъбовете, заема 42.3% от залесената площ на стопанството, благуна – 5.6%, космат дъб – 3.6%. Състоянието на насажденията е сравнително добро. С лечебна цел се използва кората от клонките или стъблата на помладите дървета, не по-дебели от 10см, обелени рано на пролет. Те съдържат дъбилни вещества, танини и други. Най-голямо разпространение от липите има сребролистната липа (*Tilia argentea*) – 4.7% от площта на стопанството. Среща се в чисти и смесени широколистни гори, съставени от бук, габър, зимен дъб, цер и др. Ценно медоносно растение. Употребяема част – цветовете и кората.

В състава на повечето насаждения влизат дървесни видове като мъждрян (*Fraxinus ornus*), полски бряст (*Ulmus campestris*), мекиш (*Acer tataricum*), планински ясен (*Fraxinus excelsior*), полски ясен (*Fraxinus oxycarpa*) - върху дълбоки и влажни почви, главно в равнинните райони. единично или с по 1-2 десети. От тях единствено мъждрянът е с по-голямо участие като заема 6.6% от залесената площ на стопанството.

Горскоплодни дървесни видове – брекиня (*Sorbus torminalis*), круша (*Pyrus communis*), махалебка (*Prunus mahaleb*), киселица (*Malus sylvestris*), скороуша (*Sorbus domestica*), офика (*Sorbus aucuparia*), череша обикновена (*Cerasus avium*) и мукина (*Sorbus aria*), в естествено състояние се срещат единично в състава на горите. Състоянието им е добро, но ресурсите са твърде разпръснати и в незначителни количества, за да имат някакво значение за билкосъбиране. В ТП ДЛС „Паламара“ те се използват предимно с ловностопанска цел.

Бяла върба (*Salix alba*), върба трошлива (*Salix fragilis*) и ракинта (*Salix purpurea*) могат да се употребяват за добив на кора, листа, реси и клонки за производство на плетени занаятчийски изделия.

По дерета и реки като естествена коренна растителност се срещат три вида тополи: трепетлика (*Populus tremula*), топола бяла (*Populus alba*), топола черна (*Populus nigra*). Формират чисти и смесени насаждения. Употребяема част - пъпките и дървесината.

В района на ТП ДЛС „Паламара“ най – разпространения иглолистен дървесен вид е черния бор (*Pinus nigra*), като заема 4.1% от площта на стопанството. Той е с изкуствен произход. Принципно може да се ползва да добив на етерични масла, смоли, витамини и други полезни вещества, но културите в стопанството са сравнително млади и към момента не представляват интерес за ползване по отношение на горепосочените продукти.

Създадените култури от орех (*Juglans regia*) са малко по площ. Основното ползване, което може да се извършва в тях е добив на листа и плод. Характерната миризма на листата на ореха се дължи на съдържащият се в тях юглон. Освен него, листата съдържат още аскорбинова киселина, флавоноиди, дъбилни вещества и други, а плодовете му – желязо, кобалт и витамини. Като цяло потенциалните ресурси за ползвания от тези култури са незначителни.

Бялата акация (*Robinia pseudoacacia*) заема – 6.8% от залесената площ на стопанството. Нейните цветове съдържат много полезни вещества, които могат да се използват както във фармацията, така и в народната медицина, но много по-голямо значение имат при пчеларството, за добив на висококачествен акациев мед. За да се увеличат и подобрят ресурсите от бялата акация е необходимо в зрелита насаждевия стопанските дейности да се извършват своевременно, за да не съхнат.

От храстовите видове доста разпространен е дрянът (*Cornus mas*), чийто плодове съдържат глюкозиди, плодови киселини, витамини и други вещества. Той се среща повсеместно, но плодоноси на по-откритите места, което фактически ограничава реалните ресурси от този лечебен вид. Успоредно с дряна е разпространен червеният глог (*Crataegus monogina*). Той също плодоноси предимно по периферията на гората, но е доста по-продуктивен и има значителни потенциални ресурси от цвят и плодове.

В по-равнинните части на стопанството, главно на голите площи и по краищата на горските комплекси са се среща Шипка (*Rosa canina*). Районът е благоприятен за развитието и. Цъфтежът и плодоносенето ѝ е обилно, често се среща заедно с глога и дряна, но макар и единично, е разпространена повсеместно и като част от подлеса на гората, и по голите площи. Тя е доста устойчив вид и може да се срещне както на много бедни месторастения и скални терени, така и върху дълбоки плодородни почви. Обилно плодоноси, а плодовете ѝ са особено ценни с голямото си съдържание на витамин С.

Къпините (*Rubus hirtus*) трудно виреят под склопа на насажденията, но много бързо се развиват и разпространяват, когато намерят благоприятни условия. Срещат се навсякъде покрай камионните пътища, в сечищата или сред най-младите насаждения и култури. Коренищата и листата им са в достатъчни количества.

Единично в смесени храстови формации се среща обикновена леска (*Corylus avellana*). Придмит на добив могат да бъдат плодовете, листата и клоните за листников фураж. До момента в района стопанството не е констатиран особен интерес към този вид. Смардиката (*Cotinus coggygria*). Се среща доста често под склопа на насажденията, но на отделни места тя покрива някои нелесопригодни голини и поляни, като достига височина до 1-1.5 м. Листата на смардиката са особено ценни, защото съдържат до 25% дъбилни вещества, етерични масла, флавоноиди и други. Месторастенията са предимно бедни и по-каменливи. Химичния състав на растението естествено го предпазва от паша.

На места в дъбовите гори, много често се среща паразитното растение е бръшляна (*Hedera helix*). Той покрива не само свободната от растителност повърхност, но и с помощта на адвентивните си корени обвива отделни дървета. Тук могат да се споменат и други лианообразни растения - поветът (*Clematis vitalba*) и дивата тиква (*Bryonia alba*), които се срещат навсякъде покрай пътища, слогове и огради. Обвиват се предимно около храсти и дървета по краищата на горските комплекси. Има възможности да се събират надземните части и коренищата, но количествата са незначителни.

Много ценни билки са и някои тревисти растения, които се срещат в района на ТП ДЛС „Паламара“, главно по поляните, дивечовите ниви и ливади. На първо място това е

жълтият кантарион (*Hypericum perforatum*). Жълтият кантарион е международно признато и търсено лечебно растение. По горските поляни, дивечови ливади и ниви се срещат и големи количества риган (*Origanum vulgare*), бял равнец (*Achillea millefolium*), червен кантарион (*Centaureum erythraea*), лайка (*Matricaria chamomilla*), жълт равнец (*Achillea clupeiolata*), гръмотрън (*Ononis spinosa*), миши уши (*Hieracium pilosella*), мащерка (*Thymus glabrescens*), подъбиче (*Teucrium chamaedryc*), здравец горски (*Geranium sylvaticum*), еньовче същинско (*Galium verum*), жълтурче (*Ranunculus ficaria*), лепка (*Galium aparine*), луличка обикновена (*Linaria vulgaris*), лютиче пълзящо (*Ranunculus repens*), минзухар есенен (*Crocus pallasii*), млечка обикновена (*euphorbia cyparissias*), кърпикожух (*Colchicum autumnale*), мъртва коприва бяла (*Lamium album*), , ранилист горски (*Stachys silvatica*), салеп обикновен (*Orchis provincialis*), секирче ливадно (*Lathyrus pratensis*), слез горски (*Malva sylvestris*) и тинтява жълта (*Gentiana lutea*). Тези лечебни растения са запазени в добро състояние и могат да бъдат добивани. Месторастенията им са на свежи до сухи, средно богати и богати почви и се намират далече от изкуствено наторявани терени. По-водолюбиви лечебни растения като копривата (*Urtica dioica*), полския хвощ (*Equisetum arvense*), глухарчето (*Taraxacum officinale*), ментата (*Mentha spicata*), джоджена (*Mentha piperita*) и водната мента (*Mentha aquatica*) са установени на отделни места по поречията на реките. По-специално внимание тук може да се обърне на различните видове бъз – тревист (*Sambucus ebulus*) и черен (*Sambucus nigra*), които се срещат предимно на влажни месторастения, под склопа на насажденията и тополовите култури, край реки и потоци. С лечебна цел се използват почти всички части на тези растения, като най-ценни са цветът и плодовете. Те съдържат етерични масла, органични киселини, витамини, танини, захари и други, но употребявани в големи количества са отровни. Те са стари лекарствени растения, едни от най-употребяваните в народната медицина. Рано напролет, както навсякъде в страната и тук цъфтят: кукурякът (*Helleborus odoratus*), пролетен минзухар (*Crocus chrysanthus*), лечебна иглика (*Primula veris*), теменуга миризлива (*viola odorata*), кокиче снежно (*Galanthus nivalis*), но разпространението им е доста по-ограничено. По горските поляни, по северните склоновете се среща горската ягода (*Fragaria vesca*).

Предмет на добив в горите са диворастващите ядливи гъби, чиито находища в района на стопанството са разнообразни и многобройни. Често се срещат манатарка (*Boletus edulis*), пачи крак (*Cantharellus ciburatus*); сърнела (*Macrolepiota procera*). По ливади, пасища горски поляни и дивечови ниви се срещат полска печурка (*Agaricus campester*), обикновена челядинка (*Marasmius oreades*). Върху букови дървета се среща кладница (*Pleurotus ostreatus*). В предпланински и планински райони на стопанството, в изредени дъбови гори и по поляни се среща булка гъба (*Amanita caesarea*). В иглолистни култури и поляни расте обикновена масловка (*Suillus luteus*).

2. Анализ на извършеното ползване НДГП и възможности за развитие на този сектор

По горскостопански план не са планирани конкретни количества за добив на недървесни горски продукти, но с така направеният обзор повечето от изброените по-горе горски продукти могат да представляват интерес както на местни предприятия, преработватели и занаятчии, така и на местното население за лични нужди.

В последните няколко години се наблюдава засилен интересът към събиране на трюфели, заради използването им в кулинарнията. На територията на стопанството се среща най-често черен трюфел. Събирането му трябва да се контролира постоянно, тъй като интересът е голям и е възможно прекомерното му ползване да доведе до намаляване или изчерпване на находищата, както и до отслабване на размножителната способност, промяна в генетичната структура и влошаване качествата на индивидите.

В тази връзка практиката за ограничаването на масовото му ползване, чрез определяне на райони и допускане на определен брой ползватели в тях дава добър резултата към момента. Така контролът и превенцията срещу недобросъвестни ползватели е по-улеснен.

Предвид факта, че за трюфелите няма посочени количества за лично ползване както и при лечебните растения и няма посочени периоди на събиране, които са съобразени с физиологията на вида и процесите на зреенето му, твърде е възможно да се стигне до прекомерното му ползване. За да се избегне този момент е необходимо в най-скоро време да се вземат адекватни мерки като се регламентират съответните ограничения по отношение на събирането му.

По отношение на другите билки в района се наблюдава сравнително монотонна тенденция в ползването, която се запазва през последните години. Не е на лице заплаха от превишаване ползването им, което да доведе до нарушаване баланса на популациите и отслабване или унищожаване на находищата им.

Базирайки се на заявените и ползвани количества НДГП през 2019 година, можем да обобщим, че като цяло извършеното ползване е контролирано и се поддържа естествения баланс в популациите. Извършеното ползване не застрашава наличните ресурси от намаляване. Напротив, ако се направи актуализация на действащите към момента тарифи за ползване лечебни растения и други недървесни продукти от горите (които не са обновявани от 2000г.) и част от приходите остават в стопанствата, това може да бъде едно добро приходно перо в икономическия аспект от дейността на ТП ДЛС „Паламара“.

С оглед на обобщените резултати от стопанските добиви на НДГП през 2019г., прилагам списъци-предложения с възможности за предоставяне на екосистемни ползи от горите и добив на дървесни и недървесни горски продукти за стопанско ползване и за удовлетворяване потребностите на местното население за 2020г.

ИНЖ. СЕВЕН БАШЛЪ: ЗАЛИЧЕНО ЧЛ. 59 ОТ ЗЗЛД
Директор на ТП ДЛС „Паламара“

Изготвил: ЗАЛИЧЕНО ЧЛ. 59 ОТ ЗЗЛД
инж. Рина Димитрова
Зам. директор при ТП ДЛС „Паламара“